

NORGES VASSDRAGS OG ENERGIDIREKTORAT
PB 5091 Majorstuen
Drammensveien 211
0301 OSLO

Saksbeh./tlf.nr.:
Alf S Olaussen / +47 7893 2002

Vår ref./ dok. id.:
1847603

Vår dato:
13.09.2013

Søknad om dispensasjon fra konsesjonsvilkår for bruk av Statnetts reservekraftverk på Nyhamna, jfr. Energilovforskriften § 9-4

1. Innledning

Statnett søker med dette om dispensasjon i henhold til energiloven § 9-4 fra vilkåret i anleggskonsesjonen for reservekraftverket på Nyhamna om at det bare kan brukes i tilfelle SAKS, ved følgende situasjoner:

Ved planlagt og ikke-planlagt hendelse på 420 kV kraftledning Viklandet – Fræna, eller de tilknyttede stasjonene Viklandet og Fræna, som fører til utkobling av overføringen, og hvor det ikke er mulig å koordinere utkoblingen med planlagt driftsstans på Ormen Lange anlegget.

Det søkes om at dispensasjonen gis varighet inntil 420 kV kraftledning Ørskog – Sogndal er satt i drift.

De konsesjoner og dispensasjoner som tidligere er gitt, vil fortsatt være gjeldende.

2. Bakgrunn

Reservekraftverkene på Nyhamna og Tjeldbergodden ble bygget med henblikk å håndtere situasjoner med energiunderskudd i Midt-Norge, jfr. St.meld. nr. 18 (2003-04). Dette går klart frem av anleggskonsesjonene for de to reservekraftverkene med tilhørende dokumentasjon. I henhold til konsesjonsvilkårene og de bakenforliggende dokumenter kan kraftverkene bare benyttes dersom det oppstår en svært anstrengt kraftsituasjon (SAKS). SAKS foreligger dersom sannsynligheten for strømrasjonering, som en veiledende grenseverdi, vurderes å være høyere enn 50 prosent. Godkjenning

av reservekraft til bruk under SAKS ble gitt av NVE 1.9.2006. Reservekraftverkene kan under en SAKS ikke startes opp uten tillatelse fra NVE.

Den 1.3.2010 søkte Statnett første gang om dispensasjon fra konsesjonsvilkårene om at reservekraftverkene bare kunne benyttes ved SAKS. Grunnen til dette var at kraftsituasjonen i Midt-Norge denne vinteren var så vidt stram at dersom det inntraff driftsforstyrrelser i området i løpet av vinteren/våren, ville konsekvensene kunne bli alvorlige. Det ble på denne bakgrunn søkt om å få kjøre kraftverkene dersom det oppsto en driftsforstyrrelse eller en vanskelig driftssituasjon i kraftsystemet, jfr. forskrift om systemansvaret i kraftsystemet § 12, 4 og 5 ledd. Søknaden var tidsbegrenset til 31.5.2010. Søknaden ble innvilget ved kgl.res. 26.3.2010.

Den 6.12.2010 søkte Statnett om utvidet dispensasjon fra konsesjonsvilkårene for begge reservekraftverk. Denne søknaden kom som et resultat av en erkjennelse av at kraftsituasjonen i Midt-Norge var så vidt sårbar hver vinter/vår at dersom det inntraff driftsforstyrrelser i området, ville konsekvensene kunne bli alvorlige. Det ble derfor søkt om å få kjøre kraftverkene hver vinter/vår dersom det oppsto en vanskelig driftssituasjon i kraftsystemet, jfr. forskrift om systemansvaret i kraftsystemet § 12, 4 og 5 ledd, frem til ledningen Ørskog – Sogndal ble satt i drift. Søknaden ble innvilget ved kgl.res. 15.12.2010, men kun for perioden uke 1 – 20 i 2011. Ved brev av 30.11.2011 fra Olje- og energidepartementet ble dispensasjonen utvidet til å gjelde "perioden uke 1 – 20 hvert år fra 2012 til 420 kV kraftledningen Ørskog – Sogndal er idriftsatt."

Etter dette har Statnett adgang til å kjøre reservekraftverkene i følgende tilfelle:

1. Ved en SAKS-situasjon, etter forutgående godkjenning av NVE.
2. Ved en vanskelig driftssituasjon eller en driftsforstyrrelse, jfr. forskrift om systemansvaret i kraftsystemet § 12, 4 og 5 ledd, i ukene 1 – 20 frem til Ørskog – Sogndal er satt i drift.

For fullstendighetens skyld presiseres det at utslippstillatelsene vedr. punkt 1 og 2 er begrenset til 2014. Forventet idriftsettelse av Ørskog – Sogndal er nå 2016. Statnett vil ta initiativ overfor miljøvernmyndighetene med sikte på å få utvidet utslippstillatelsen i henhold til dette.

Det har hittil ikke vært behov for å kjøre reservekraftverkene annet enn ved testing og vedlikehold.

3. Begrunnelse for denne søknaden

420 kV ledningen Viklandet-Fræna-Nyhamna ble satt i drift i november 2006 i forbindelse med utbygging av Ormen Lange-anlegget. Ormen Lange er tilknyttet i Nyhamna stasjon. Statnett er eier av ledningen Viklandet – Fræna, mens Ormen Lange Unit eier ledningen fra Fræna og ut til anlegget. Parallelt med 420 kV Viklandet-Fræna har Istad et 132 kV nett som delvis kan forsyne Ormen Lange ved eventuelle feil på 420 kV forbindelsen. Ved feil på 420 kV Viklandet-Fræna vil strømmen finne veien til Nyhamna gjennom 132 kV nettet tilknyttet Fræna stasjon. 132 kV nettet blir dermed overbelastet dersom Ormen Lange ligger inne med full belastning, og det er derfor behov for å koble ut 420 kV Fræna-Nyhamna for å unngå at også Istads 132 kV nett også faller ut. Dersom Istads nett faller ut, vil dette kunne medføre at store deler av alminnelig forsyning i området blir koblet ut, bl.a. Molde by.

Våren 2006 ble det derfor vurdert en systemvernløsning der utfall av 420 kV Viklandet-Fræna automatisk skulle frakoble deler av forbruket på Nyhamna for å unngå sammenbrudd i 132 kV nettet. Daværende lisenshovedpartner Hydro ønsket ikke denne løsningen, det ble i stedet valgt automatisk frakobling av 420 kV Fræna - Nyhamna samtidig med utfall av 420 kV Viklandet-Fræna. Dette hindrer transitt gjennom Istad sitt 132 kV nett.

Hensikten med den automatiske frakoblingen er altså å bedre forsyningssikkerheten i Istads 132 kV nett. Ormen Lange vil uansett bli koblet ut ved feil på 420 kV ledningen, og systemvernet endrer dermed ikke situasjonen for dette anlegget - den automatiske frakoblingen begrenser konsekvensene av feilen til å omfatte kun Ormen Lange.

Siden 2006 har ledningen Viklandet – Fræna vært utilgjengelig (ikke-planlagt) i alt tre ganger, der dette har ført til stans i produksjonen på Ormen Lange og der anleggets produksjonstap kunne vært redusert ved bruk av reservekraftverket på Nyhamna (på 12 timers beredskap). Ormen Lange hevder at en produksjonsstans innebærer et betydelig økonomisk tap for dem, først og fremst i form av utsatt produksjon av gass og kondensat.

Hittil har utilgjengeligheten for 420 kV Viklandet - Fræna hatt en maksimal varighet på tre døgn. Det kan imidlertid oppstå situasjoner der ledningen forblir utilgjengelig i én til to måneder. Sannsynligheten for avbrudd av så lang varighet vurderes som svært lav. Slike situasjoner omfatter i hovedsak mastehavarier, som erfaringsvis kan ta lang tid å utbedre, siden deler av ledningen er svært vanskelig tilgjengelig. Videre er det svært sannsynlig at værforholdene ved en slik hendelse vil forsinke feilsøking og gjenoppbygging.

Konsekvensene for Norges rolle som gassseksportør til England og kontinentet kan bli store ved utfall av Ormen Lange dersom utfallet blir av en viss varighet (fra noen timer).

Dersom reservekraftverkene gis tillatelse til å kjøre, vil disse, sammen med Istad Netts 132 kV nett inn mot Fræna stasjon, kunne dekke dagens forbruk på Ormen Lange.

Statnetts økonomiske eksponering ved utfall av Viklandet - Fræna er vurdert til å være uakseptabelt stor. Siden Ormen Lange kom i drift i 2006 har Statnett hatt i underkant av kr. 300 millioner i beregnede KILE-kostnader. Så lenge Ormen Lange er ensidig forsynt, vil utfall av denne ledningen (uten koordinering med driftsstans på Ormen Lange-anlegget) føre til KILE-kostnader for Statnett. Disse vil kunne begrenses i tilstrekkelig grad dersom reservekraftverkene kan kjøres med en oppstartstid på ca. 12-24 timer. Mulighet for kortere oppstartstid vil bli vurdert av Statnett. KILE er ment som en insentivordning til netteierne for å sikre et samfunnsøkonomisk riktig nivå på forsyningssikkerheten. En slik insentivordning må ses i sammenheng med øvrige reguleringer av virksomheten og de virkemidler netteier har til disposisjon. Statnett mener en tillatelse til oppstart av reservekraftverk ved utfall av 420 kV forbindelsen til Nyhamna vil være et samfunnsøkonomisk fornuftig tiltak for å styrke forsyningssikkerheten til Nyhamna.

En oppstartstid på 12-24 timer er vurdert å påføre Statnett økte kostnader på 4-5 MNOK årlig. I tillegg kommer kostnadene for eventuell kjøring av gasskraftverket. Det faktum at reservekraftverket allerede står plassert på Nyhamna gjør det relativt enkelt med de kostnadene som er referert over – å sette det i beredskap for kraftproduksjon dersom de nødvendige tillatelser kommer på plass.

På denne bakgrunn søker vi om dispensasjon fra vilkåret i anleggskonsesjonen for reservekraftverket på Nyhamna om at det bare kan brukes i tilfelle SAKS.

4. Kjøring av reservekraftverkene

Statnett ønsker å kunne kjøre reservekraftverket ved hendelse på 420 kV kraftledning Viklandet – Fræna, eller de tilknyttede stasjonene Viklandet og Fræna, som fører til utkobling av overføringen, og hvor det ikke er mulig å koordinere utkoblingen med planlagt driftsstans på Ormen Lange anlegget. Statnett vil, så langt det er mulig, fortsatt søke å koordinere planlagte utkoblinger av Viklandet – Fræna med driftsstans på Ormen Lange anlegget. Hittil har det vært en god dialog mellom Ormen Lange og Statnett på dette punktet.

Kraftverkene vil, ved kjøring i h.h.t. hendelser beskrevet i denne søknaden, produsere i gjennomsnitt 120 MW, maksimalt 150 MW, inntil ledningen Viklandet – Fræna kan kobles inn igjen. Produksjonen i reservekraftverket vil avhenge av lastsituasjonen i Istad Netts 132 kV nett.

Dersom reservekraftverket på Nyhamna får tillatelse til å kjøre i h.h.t. denne søknaden, vil rutinemessig vedlikeholdskjøring (som vi i dag har konsesjon for) reduseres. I dag

utgjør denne kjøringen 30-40 timer pr. år, fordelt på fire ganger pr. år, med en produksjon på 60 MW. Litt forenklet kan man si at én time kjøring i h.h.t. denne søknaden, reduserer behovet for vedlikeholdskjøring tilsvarende.

5. Utslipp fra reservekraftverkene

Utslippene ved kjøring som beskrevet foran er 85 tonn CO² pr. time. Separat søknad om kvotepliktige utslipp og andre forhold omkring utslippene vil bli sendt Miljøverndepartementet og Miljødirektoratet.

6. Tidsbegrensning av dispensasjonen

Statnett søker om dispensasjon for anvendelse av reservekraftverket på Nyhamna inntil ledningen Ørskog – Sogndal er satt i drift. Reservekraftverkene fikk sin opprinnelige godkjenning fordi de skulle avhjelpe en SAKS i Midt-Norge. Den gangen anså Statnett at idriftsettelse av Ørskog – Sogndal ville avhjelpe kraftsituasjonen på en slik måte at det ikke ville være nødvendig å ha kraftverkene i beredskap. Denne vurderingen står fremdeles ved lag. Etter vår oppfatning vil driftssituasjonen i området være så god at det på det tidspunktet ikke vil være behov for effekt fra reservekraftverkene, verken som virkemiddel i en SAKS eller som virkemiddel ved en vanskelig driftssituasjon eller driftsforstyrrelse, jfr. de dispensasjoner som tidligere er gitt.

Idriftsettelse av Ørskog – Sogndal vil imidlertid ikke avhjelpe Ormen Langes situasjon ved feil på ledningen Viklandet – Fræna. Statnett ser det imidlertid som hensiktsmessig å begrense denne søknaden om dispensasjon i tid frem til dette tidspunktet. Det er naturlig i tiden fram mot idriftsettelse av Ørskog - Sogndal å foreta en mer helhetlig vurdering av reservekraftverkene og hvilken nytte de da kan ha for kraftsystemet.

I tillegg vil vi peke på at Olje- og energidepartementet har satt i gang et arbeid – ledet av Ormen Langes operatør Shell – for å utrede en langsiktig løsning for sikker kraftforsyning av Ormen Lange. Statnett mener at dette arbeidet er viktig for å sikre en slik løsning.

7. Konklusjon

På denne bakgrunn søker Statnett om dispensasjon i henhold til energiloven § 9-4 fra vilkåret i anleggskonsesjonen for reservekraftverket på Nyhamna om at det bare kan brukes i tilfelle SAKS, ved følgende situasjoner:

Ved planlagt og ikke-planlagt hendelse på 420 kV kraftledning Viklandet – Fræna, eller de tilknyttede stasjonene Viklandet og Fræna, som fører til utkobling av overføringen, og hvor det ikke er mulig å koordinere utkoblingen med planlagt driftsstans på Ormen Lange anlegget.

Det søkes om at dispensasjonen gis varighet inntil 420 kV kraftledning Ørskog – Sogndal er satt i drift.

Med vennlig hilsen
Statnett SF

Alf Selmer Olaussen
Driftsdirektør Nord
Divisjon Nettdrift